

HISTORIEN OM KIRKENS SØNDAGSBRUK

En trist historie kan bli en glad fortsettelse

Av Kåre Svebak

«God helg», er vanlig hilsen på fredag. Hilsenen demonstrerer at man dyrker selvets gud. Historien om kirkens bruk av søndagen er en trist historie. Få vet i dag hva «helg» handler om. Skal vi motivere til fornyet søndagsbruk, må vi vite begrunnelsen, gitt i begynnelsen.

Den gammeltestamentlige bakgrunn

En skapelsesordning begrunnet "HERRENS hellige sabbat" i det gamle Israel (2 Mos 16:23). Gud hvilte fra sitt arbeid på den syvende dag. Hva «dag» er i Skaperens virksomhet, er ikke presisert i Bibelen. Ordet dag inngår her i menneskelivets ukesyklus. Sabbat på lørdag var Guds hellige tegn på sin lovpakt med sitt utvalgte folk (20:11), «for at dere skal vite at det er jeg, Herren, som helliger dere» (31:13). (Jf Salomos visdom el Ordspråkene, som mangler ord om sabbaten.)

Dagen var «hellig» fordi den var utskilt fra vanlig arbeid til bruk for Gud. Helligholdelsen måtte svare til Guds hellighet. Guds lovpakt med sitt folk la alle plikter på folket og alle rettigheter på Gud. Følgelig medførte sabbatsbrudd den strengeste straff, **v 14** – *Dere skal holde sabbaten; den skal være hellig for dere. Den som vanhelliger sabbaten, må dø. Hver den som gjør noe arbeid på den, han skal utryddes av mitt folk.*

Med «hvile» (el sabbat) siktes til hvile i positiv mening – den enkeltes og familiens fornyelse (el re-kreasjon). Hviledagen oppfyller sin hensikt i omgang med Guds ord og bønn. I motsatt fall utarter hviledagens bruk i strid med hensikten - å virke nyskapende.

Jesu praksis

Kilden til kirkens søndagsbruk er Jesu praksis. I likhet med undergjerningene, viste han i praksis sin persons hemmelighet og den rette utleggelse av sabbatsbudet. Jesus handlet i strid med farisèernes omstendelige kasuistikk og fortjeneste-tenkning. Sammen med disiplene plukket han kornaks og helbredet syke på sabbaten. Han opptrådte med guddommelig myndighet over sabbaten og demonstrerte sin persons hemmelighet.

Mk 2:27f – *Sabbaten ble til for menneskets skyld, ikke mennesket for sabbatens skyld. Derfor er Menneskesønnen herre også over sabbaten.* - **Mt 12:7** - *Det er barmhjertighet jeg vil ha, ikke offer (Hos 6:6).*

Jesus gjorde godt på sabbaten, slik kong David gjorde da han med sitt følge i nødens stund åt av skuebrødene i templet (1 Sam 15:22). Dermed ble prestenes rettighet krenket (v 4). I

nøden har kjærligheten prioritert fremfor alle lover. Jesu kritikere derimot avslørte sitt rangsnudde forhold (jf Hos 6:6 og Mt 12:5-14).

Jesus viste med sin utleggelse to ting: For det første at barmhjertighet er lovens dypeste mening, den han oppfylte med sin korsdød. For det andre at hans legeme er den nye pakts tempel. Derfor brøt ikke Jesus og disiplene sabbatsbudet da de opptrådte i tempelprestenes sted. Templet var forflyttet til Jesu person i en ringe skikkelse, og presterrettighetene overført til Jesu disipler.

Da han drev ut kremmerne fra templet. Han drev dem ut fra "*min Fars hus*", som kremmerne hadde gjort til en markeds plass (Joh 2:16, jf Lk 2:49). Da jødene krevde et tegn til bekræftelse av Jesu myndighet, svarte han, **Joh 2:19** – *Riv ned dette tempel, og jeg skal la det oppstå på tre dager.* - Johannes forklarer (v 21) at Jesus siktet til *sitt legemes tempel*". Det er begynnelsen til Guds kirke i den nye pakt. Der foregår tilbedelsen "*i Ånd og sannhet*" (Joh 4:23). Der er den rette sabbat å finne, som sabbatsbudet var et forvarsel om:

Mt 11:28 - *Kom til meg, alle dere som strever og har tungt å bære, og jeg skal gi dere hvile (sabbat).* **1 Kor 3:16** – *Vet dere ikke at dere er et Guds tempel og at Guds Ånd bor i dere?*

Den fullkomne sabbat

Seremoniloven ble oppfylt da Jesus frembar sitt legeme som et endegyldig og eviggyldig syndoffer. Da opprettet Gud den nye pakt i Jesu Kristi blod (Dan 9:27, Mt 26:28). Skjult under korset fullførte han sin gjerning som øversteprest og frembar seg selv som offer for de frelsesgoder som vi nå har. Ingen tilskuer til hans død så ham gå gjennom det tabernakel som ikke er gjort av menneskehånd (Heb 9:11). Vi ser i Skriftene, og ser hva Guds stadfestet da han oppreiste Jesus fra de døde på den tredje dag.

I den nye pakt gjelder *Guds oppfyllelse av løftespakten med Abraham*. Kirkens bekjennelse stadfester denne skjelling mellom lov og løfte (evangelium), gitt til kjenne med De ti bud "*hvor som helst de forekommer i Skriften*" (Apol art 4:6, 15:31f. Ref Apg 15:10, Gal 5:1). Løftespaktens oppfyllelse er årsaken til den kristne frihet fra Moselovens frelsesvilkår – å være hellig lik Den Hellige. Farisèerne må ha sett med forferdelse Jesus bryte sabbatsbudet. Han forpliktet heller ikke kirken på omskjærelsen.

Den oppstandne Kristus innledet den fullkomne sabbatshvile. Han lar sine venner hvile i Guds løfte, gitt av nåde (Jes 53:10, 1 Pet 2:5, Rom 12:1, 13:15 osv). Denne hvile er troens hvile, som foregriper hvilen og gleden på den nyskapede jord (Fil 4:4, Åp 14:13, 19:7).

Den gamle pakts offerlovgivning er opphevet med Kristi offerdød, men ikke *takkofferet* (se Apologien 24:22-26, 33). Det består i evighet. I Guds kirke på jorden holder man takksigelsens måltid, som Kristus innstiftet «i den natt han ble forrådt» med sikte på sitt nærvær hos sine venner i fremtiden. Derfor er Kristi lovoppfyllelse og offerdød er det store takkeemne i

menighetens liturgi. Allerede i Salomos Søylegang (Apg 3:11, 5:12) fremstod Guds kirke som den nye pakts «tempel» på nådepaktens grunn. Den troende kirke er den Kristusvirkelighet som kalles "*Guds tempel*" (Joh 2:21, 1 Kor 3:16, Ef 2:21, osv) og "*Kristi legeme*" (1 Kor 12:12ff, Ef 1:23, osv).

Her har alle Guds barn samme nåderett hos Gud på grunn av Kristi fortjeneste (Ef 2:17f, Gal 4:4). Fra den gamle kirke er den hilsen bevart som markerer at retten er satt i Guds nåderike: «Herren være med dere» - «Og med din ånd». Her utøver prekenembetets utøver sin løse- og binde makt fra kirkens Herre når han utfører sitt oppdrag i Herrens sted. Og her utøver kristne sin nåderett på dåpens grunn.

Skapelsen begynte på den *første* ukedag – søndagen. På samme ukedag - på Påskedagen og Pinsedagen, fant de hendelser sted som varsler skaperverkets gjenløsning fra Guds fiendemakters okkupasjon. Derfor ga det god mening da man i aposteltiden begynte å holde nattverdgdustjenesten på søndag morgen. På denne ukedag oppstod "*Rettferdighetens sol*" og «førstegrøden av de hensovede», og varslet den kommende verden (Mal 4:2, jf 1 Mos 1:3-5, Rom 1:16f, 1 Kor 15:20).

Vitnesbyrd om kirkens søndagsfeiring i aposteltiden

Jesu utleggelse av sabbatsbudet illustrerer kristnes frihet fra Moseloven, men ikke fra *det doble kjærlighetsbud* (Rom 14:1, Kol 2:16f, Gal 4:9).

En illustrasjon gir *Jerusalem-møtet* (Apg 15). Vedtaket forpliktet ikke kristne på sabbatsbudet, men forutsatte friheten til å delta i synagogens gudstjeneste, for der ble Skriftene opplest (v 28, jf Ordets liturgi i høymessen). Samtidig var en annen praksis under utvikling. Før kristne gikk til arbeid søndag morgen – en hverdag, samlet de seg om Herrens Nattverd. Slik ble den fullendte sabbat markert med troens hvile hos Kristus, troens rettferdighet.

Nattverdlovprisningen søndag morgen er analog med Jesu jubelrop før han proklamerte sin sabbatshvile og plukket kornaks på åkeren (Mt 11:25-27. Sammenhengen er lett å overse på grunn av kapitelinndelingen).

Mt 11:25-30 – Jeg priser deg, Fader, himmelens og jordens Herre, fordi du har skjult dette for *de* vise og kloke og åpenbart det for de barnlige. Ja, Fader, så har det behaget deg. Alt er blitt overgitt til meg av min Fader. Ingen kjenner Sønnen uten Faderen, og ingen kjenner Faderen uten Sønnen og den som Sønnen vil åpenbare det for.

Skaperverkets mellommann og sabbatens Herre kunngjorde i Jesu skikkelse at han er «Herrens hellige sabbat» i egen person og hvilen å finne hos ham (11:28). Han er sabbatsbudets oppfyller med den barmhjertighet som budet krever (11:28-12:8).

Tre steder belyser Jesu utleggelse av sabbatsbudet – om den hvile budet var et forvarsell om. Opplysningen i **Apg 20:7** om menighetens nattverdgdustjeneste på første dag etter

sabbaten, synes å gjelde innarbeidet praksis. Det uvanlige ved denne anledning var apostelens preken (jf 20:19, 26).

Opplysningen i **1 Kor 16:1f** gjelder innsamlingen av gaver under menighetens ukentlige samling på søndag. Det samme gjorde menighetene i Galatia. Det fremgår av brevets avslutning at søndagen er menighetens gudstjenestedag. Avslutningen gjenspeiler overgangen fra Ordets liturgi til Nattverdets liturgi med bruk av formaninger (v 13-18), anathema (v 22), fredshilsen, fredskyss (v 20) og Maranà-ropet (v 22, Åp 22:20). Hilsenen «Herrens nåde være med dere» (v 23) avslutter overgangen og varsler Kristi legemes og blods underfulle nærvær i velsignet brød og vin (jf 1 Kor 10:16f, 11:27).

Johannes opplyser **Åp 1:10** at Ånden kom over ham på «*Herrens dag*». I Nytestamentet er benevnelsen brukt kun på dette sted, og brukt om en annen ukedag enn jødernes sabbatsdag, og på en måte som var vanlig blant datidens kristne. «Herrens dag» markerer kirkens utspring i den gamle pakt og kirkens fremtreden som den sanne jødedom på nådepakten i Sønnens blod (Åp 2:9, 3:9, jf Apg 15:11, 20:28). I profetenes språkbruk handler «Herrens dag» om hans komme på den ytterste dag – på Dommens dag, den forferdelige. Brukt om kirkens gudstjenestedag, handler «Herrens dag» om hans komme i trefoldig mening - om han som i *fortid* kom i Jesu tjenerskikkelse, som i *samtid* kommer som den oppstandne, virksom i den forsamlede menighet, og som i *framtid* komme skal som verdens dommer på den ytterste dag. Denne trefoldige bruksmåte har Gud stadfestet da han oppreiste Kristus fra de døde på den tredje dag – en søndagsmorgen.

De tre stedene kobler søndag og nattverdfeiring, og dermed Kristi legemlige oppstandelse og kirkens Kristus-samfunn i gavene som rekkes frem og mottas i dette måltid. De foregriper Kristi synlig gjenkomst i sin Guddoms herlighet på den ytterste dag (Åp 1:7).

Den Oppstandnes komme i den forsamlede menighet er av avgjørende betydning for menneskenes evige skjebne. Her er «Livets Fyrste» virksom med sine ord (Apg 3:14f, jf 2:24, 32) og foregriper det fullendte Guds rike med sine gaver. Kirkens hengivne gjensvar er nattverdlovprisningen for Gud vår Far ved Sønnen i Den Hellige Ånd (Ef 2:17f).

Vitnesbyrdene fra de apostoliske fedre

De stadfester kirkens søndagsbruk siden aposteltiden. (Sitater fra «De apostoliske fedre», red Ernst Baasland og Reidar Hvalvik, Oslo 1984.)

Didakje (el De tolv apostlers lære) er et kirkerettslig skrift fra år 70-90 (Palestina/Syria?). "*På HERRENS søndag skal dere komme sammen og bryte brød og holde takkebønn*" (Did 14:1a). Regelen synes å forutsette innarbeidet praksis. Et belegg gir stattholderen **Plinius (d y) i Bitynia** (landskapet langs Svartehavet, nord i dagens Tyrkia). I et skriv til keiser Trajajan (år 104) opplyser han at de kristne samles om morgenen på en fastsatt dag og tilber Kristus lik-

som en gud. Dagen avvek fra synagogens praksis. Siden andre religioner var uten en fast helligdag, må det etter alt å dømme være søndagen Plinius sikter til.

Biskop Ignatius skrev ca år 110 (ad magnesios): *"La dere ikke føre vill av fremmed lære /.../ for om vi fremdeles lever i samsvar med jødedommen, vedgår vi at vi ikke har tatt imot nåden. /.../ Så er de som levde etter de gamle skikker, nådd fram til et nytt håp: De feirer ikke lenger sabbaten, men lever i pakt med HERRENS dag. På denne dag brøt vårt liv fram ved ham og hans død – noen fornekter dette. Gjennom denne hemmelighet har vi fått troen, og derfor holder vi ut for at vi må bli funnet som Jesu Kristi disipler. Han er vår eneste lærer"* (8-9).

Barnabas skrev ca år 130 med henvisning til Jes 1:13: *"Ser dere hva han egentlig sier? De nåværende sabbater er ikke til behag for meg, men bare den sabbat jeg har fastsatt. På den vil jeg gi hvile til alt, og jeg vil skape begynnelsen til en åttende dag, det vil si begynnelsen på en annen verden. Derfor feirer vi også den åttende dag med glede, for på den stod Jesus opp fra de døde, og etter å ha åpenbart seg, før han opp til himmelen"* (Bar XV, 8b-9).

Justin Martyr (ca år 155) beskrev kirkens gudstjeneste i Rom "på den dag som er oppkalt etter solen" (Apologia I, 67). Også **Tertullian** bekreftet kirkens søndagsfeiring.

Søndagen en Kristus-dag?

Isidor av Sevilla med flere forsøkte (år 636) å gjøre søndagen til *Den Hellige Treenhets dag* (jf Barnabas ovenfor). Kirkens samlingsdag skulle da være et ukentlig vitnesbyrd om Guds verk på skjellsettende søndager – på skapelsens første dag (Faderen), og senere Påskedagen (Sønnen) og Pinsedagen (Helligånden, jf 1 Mos 2:7). Men skjellsettende var også den løse- og bindemakt som apostlene mottok, og med dem deres etterfølgere i prekenembetet. Det er her tale om delegatens myndighet, når han taler og handler i sin herres sted (Joh 20:19-23. Jf v 22 med 1 Mos 2:7, Esek 37:5. Apg 2:4, 1 Kor 15:42-49). Det er ellers verdt å merke seg at heller ikke Isidor argumenterer for søndagen som erstatning for jødernes sabbatsdag.

Søndagen *forble* en Kristus-dag. Denne ukedag er særlig egnet til å bevitne Guds trofasthet og troverdighet, som har oppfylt løftene i en bevitnet Jesus-historie. Vi må bare vokte oss mot «Gud-og-Jesus»-religionen, som løsriver Kristus-bekjennelsen fra Treenheten i åpenbaringsordets Gud.

Så langt må konklusjonen stadfeste bekjennelsens ord, **CA 28:58-60** – *de som mener at det å holde søndagen i stedet for sabbaten er forordnet som noe nødvendig med kirkens autoritet, de tar feil. Skriften har avskaffet sabbaten, ikke kirken. For etter at evangeliet er åpenbart, kan en se bort fra alle de mosaiske seremoniene. Og fordi det likevel var nødvendig å fastsette en viss dag så folk kunne vite når de skulle komme sammen, så er det klart at kirken har fastsatt søndagen til dette.. Det ser ut til at man har syntes best om søndagen også av den grunn at folk da kunne ha et eksempel på den kristelige frihet og vite at hverken det å holde sabbaten eller det å holde noen annen dag er nødvendig.*

Hva har høyeste prioritet i våre liv?

Det avslører vi med vår bruk av hviledagen. Med det første bud i minne, skal Gud og hans ord ha første prioritet i menneskenes liv. Forklaringen i Lille Katekisme ser bruken i lys av Guds virksomme ord – «ovenfra». Guds ord har forrang, og skal gå foran alt i menneskets liv. Hvordan praktiserer *jeg* Guds ords prioritet? Lille Katekismes forklaringer til Første bud og til Første bønn i Fadervår gir grunn til ettertanke. I Store Katekisme presiserer Luther at hviledagen blir ikke hellig ved å hvile, men ved å helligholde. Derfor må det først skje en gjerning som kan gjøre mennesket hellig, og den skjer med bruk av Guds Ord. Da begynner vi å tale hellige ord, gjøre hellige gjerninger og leve et hellig liv. (SK De ti bud, 87, 94)

Et eksempel om rettprioritering er jomfru Maria (Lk 2:19). Hun grunnet på Skriftens ord om Jesu person og verk. Virkningen er den tro som hviler i Guds nådetilsagn med takk og lov for Guds verk i Kristi død. Med ham til gave, gleder vi oss over hans virksomme nærvær i den forsamlede menighet. Vi lenges ditt hvor kristne ihukommer hans død inntil hans komme på Dommens dag. Utsendt fra messen, enhver til sin gjerning, begynner vi å rette våre liv etter Guds ord for å ligne Kristus litt mer i år enn i fjor, for av nåde er vi innbudt til Lammets bryllupsmåltid (Åp 19:9).

1 Tess 2:13 – *da dere tok imot det Guds ord som vi forkynte, tok dere imot det - ikke som menneskers ord, men som det virkelig er - Guds ord...* **Sal 1:1-2** – *Salig er den mann som ikke følger ugudeliges råd, og ikke slår inn på synderes vei eller sitter sammen med spottere, men har sin lyst i Herrens lov og grunner på den dag og natt.*

Kirkens søndagsbruk ble en trist historie

Under keiser Konstantin fikk kristendommen status som offentlig religion ved siden av andre (år 321). Søndagen ble innlemmet i *statskalenderen* (jf almanakken), og med status som kirkens helligdag, ble blant annet forbudt å føre rettsforhandlinger og fullbyrde straffer på søndagen. Forbudet omfattet ikke gårdsdrift. Synoden i Laodikea ca år 380 vedtok forbudet mot alt søndagsarbeid. Søndagslovene ble stadig strengere fra 500- til 1200-tallet, og til slutt ble det innrømmet dispensasjoner av mange grunner.

Ordet sabbat ble vanlig benevnelse på søndagen, og dagens bruk underlagt en mengde påbud og forbud, og sabbatsbrudd underlagt strafferetten. Etter mønster fra **5 Mos 5:12-15**. Ivar da med unntak av livsnødvendig arbeid. Forbudet fikk stor betydning for tjenestefolk og trekkdyr, som ble sikret en ukentlig hviledag.

Før «den konstantinske æra» var det vanlig at hele forsamlingen deltok i søndaglig nattverd. Det tok slutt med overfladiske massekonverteringer. Vanlig ble altergang 3-4 ganger i året. 4. Laterankonsil 1215 innskjerpet altergang minst en gang i året. Nattverdfrekvensen var lav og avstanden mellom messe og folk økte gjennom senmiddelalderen. I den folkelige sammenheng ble kristentroen oppblandet med folketro og menneskepåfunn i den private sfære.

Kirkelige tiltak med sikte på oftere nattverdgang møtte motstand og lot seg vanskelig gjennomføre, selv om Basel-konsilet år 1435 lovpriste ofte altergang. I klostre og kommuniteter kommunion en gang i måneden vanlig (FBMeyer: Luther und die Messe. Paderborn, 1965,137).

Kirkens reformasjon endret søndagsfeiringen. Da Luther utarbeidet Lille Katekisme på tysk, og oversatte Tibudsloven til kristen bruk, valgte han med omhu ordet «Feiertag» istedenfor latinens «sabbati». Og likevel vitner en del senere katekismeutgaver om den gamle tankegang med oversettelsen «kom i hu å holde *sabbaten* hellig.» Allerede Melanchtons katekismer bruker sabbatsbryteren i *4 Mos 15:32-36* som et avskrekkende eksempel (han som ble steinet fordi han sanket ved på sabbaten).

Luthers Lille Katekisme sier ingenting om søndagsarbeid! I sentrum står den nytestamentlige tro med skjelningen mellom lov og evangelium. Troens rettferdighet er Kristus i sin lidende lydighet under Guds lov, og derfor går Kristi gjerning «for oss» alltid foran hans gjerning ved troen «i oss». Dermed ble hviledagens bruk innordnet messens gavestruktur «ovenfra», gitt til kjenne med Ordets del og Nattverdens del som de to høydepunkt i høymessen. Virkningen på folkelivet viste seg ved inngangen til 1530-tallet, da kirkesøkning og nattverdfrekvens fikk et oppsving uten sidestykke siden de første kristen-generasjoner. Søndagen fikk tilbake den evangeliske motivering som kommer til uttrykk i søndagsvisene «*Den Herre Kristi i dødens bånd*» av Luther, og «*Velsignede dag, o Frelser blid*» av Peder Palladius (1569).

Situasjonen var en ganske annen i Norge. Uten støtte i en bred folkelig bevegelse, måtte kirkens reformasjon fra 1537 av arte seg som et statsforetak med «Lempe och Føie». De var nok få, de som oppfattet den bibelske begrunnelse for Kirkeordinansens ord (kap 15, KO for Norge): «*Og dette er den sabbat som man skal holde hellig for Gud, at man tålmodig utholder alt, om det endog skulle gjelde døden, så at vår dåp på denne måte må bli fullendt, især fordi vår død er i Kristus ingen død, men en inngang til det sanne liv.*» - Begrunnelsen gis med Jesu ord, **Joh 11:26** – *Hver den som lever og tror på meg, skal leve om han enn dør.*

Reformasjonen introduserte ingen søndagslovgivning. Den kom først på reformert hold, hvor søndagen ble identifisert med den gammeltestamentlige sabbat. En illustrasjon får være Church of England, hvor loven fra 1677 innskjerpet forbudet mot arbeid på «sabbaten». Loven ble ytterligere skjerpet i 1781 som følge av den evangelikale bevegelse. Snart viste det seg vanskelig å praktisere reglene under endrede samfunnsforhold som følge av den industrielle revolusjon og samfunnet sekularisering.

Den reformerte innflytelse i Danmark-Norge viste seg med statspietismen. Et eksempel er Erik Pontoppidans katekismeforklaring «*Sandhed til Gudfrygtighed*», utg 1737. Med kongelig befaling ble den innført som folkelig lærebok i hele Danmark-Norge. Ingen bok har som denne preget vårt folks begreper om helligdagen og dens rette bruk. Forklaringen til Tredje bud legger her vekt på utvortes helligholdelse i skarp kontrast til den adferd som viser forakt for Guds ord. Den evangeliske motivering mangler. Kirkeordinansens ord om den rette sab-

bat fikk ingen betydning for Pontoppidans katekismeforklaring. Den forklarer ikke hva hvilen består i, og røper indirekte pietismens sammenblanding av rettfærdiggjørelse og helliggjørelse i den asketisk-puritanske tradisjon siden Augustin (d 430).

Hvordan kan menighetens søndagsbruk bli en glad historie?

Utfordringen har to sider: *Innad* gjelder det fremfor alt å *motivere* hverandre til å samles om Guds tjeneste for oss med Ord og Sakrament. *Utad* gjelder det fremfor alt å kommunisere *årsaken* til kirkens søndagsfeiring. Motiveringen skjer med årsaken. Hvilken årsak? Den fremgår av kirkens begynnelse: Den Oppstandnes opptagelse til Faderens høyre, for siden å være hos sine venner, virksom med sitt ord i den forsamlede menighet.

Lk 24:50ff – Så førte han dem ut mot Betania, og han løftet sine hender og velsignet dem. Og mens han velsignet dem, skiltes han fra dem og ble tatt opp til himmelen. De falt på kne og tilbad ham og vendte så tilbake til Jerusalem i stor glede. Siden var de stadig i templet og lovpriste Gud. Fortsettelsen fremgår blant annet av **Apg 2:46** – De holdt sammen, og hver dag samlet de seg trofast på tempelplassen, i hjemmene brøt de brødet, og de spiste sammen med oppriktig og inderlig glede. – Uttrykket «å bryte brødet» sikter til «brødsbrytelsen» - den eldste benevnelse på Herrens Nattverd (v 42). Gledens forutsetning er Jesu glede, hans samfunn med sine venner når han i brødets og vinens skikkelser gir oss del i sitt ofrede legeme og blod.

Denne årsak og motivering lød på nytt i den wittenbergske reformasjon. Kirkesøkning og nattverdfrekvens fikk et oppsving uten sidestykke siden de første kristengenerasjoner. Her er ingen automatikk, men vi gjør klokt i å lytte til Luthers formanings i Store Katekisme:

«Når vi nå har fått den rette forståelse og lære om sakramentet, så er det også høyst nødvendig å komme med en **formaning og oppmuntring** til at en ikke lar en slik stor skatt /.../ gå forbi til ingen nytte. Det vil si at de som vil være kristne, burde innstille seg på å motta dette høyverdige sakrament ofte. Vi ser jo at mange er blitt late og trege til å bruke det. /.../ Noen lar seg hindre og skremme, fordi vi har lært at ingen skulle gå til sakramentet uten at han er drevet til det av en følbart hunger og tørst. Noen fremholder at det er /.../ er tilstrekkelig at en tror. Følgen er at de fleste blir rent avstumpet og forakter både sakramentet og Guds Ord.

Nå er det ganske sant /.../at en absolutt **ikke må drive eller tvinge noen**. Vi må ikke stille til nye sjelemord. Men det skal likevel enhver vite, at en skal ikke regne dem for å være kristne, de som holder seg borte fra sakramentet i så lang tid. For Kristus har ikke innstiftet sakramentet som et skuespill en bare skulle se på. **Han** har påbudt sine kristne at de skal ete og drikke og samtidig ihukomme ham.

/.../ dette skulle bevege deg og tvinge deg, at han ønsker det og at det er ham til behag. Mennesker skulle ikke få tvinge noen til å tro eller til noen annen god gjerning. Alt vi gjør er å formane deg til å gjøre det du burde gjøre – ikke for vår skyld, men for din egen skyld. **Han lokker og drar deg.** Vil du forakte det, så får du selv ta ansvaret. /.../ Det er ganske sikkert, det har jeg selv kommet til av egen erfaring, at hvis noen holder seg borte fra sakramentet, så vil han for hver dag bli mere og mere kald og avstumpet – og til slutt tenker han ikke mere på det. Hvis en vil unngå dette, må en **prøve sitt hjerte og sin samvittighet, og oppføre seg som et menneske som gjerne vil stå i et godt forhold til Gud.** Jo mer dette skjer, dess mer vil hjertet bli oppbrent og varmt, så det ikke fryser til.» (SK Nattverden, 39-42, 52-54. Uthevet her.)

Guds kirkes kjennetegn er unike og derfor usammenlignbare. Ingen surrogatløsning kan erstatte dem. Opphavsmannen er den korsfestede og oppstandne Kristus. Kirkerommets inventar vitner taust om Opphavsmannen. Svaret gir seg selv: *Jesu Kristi virksomme nærvær i den forsamlede menighet gjør menighetens samling på søndag og alle dager til en glad historie.*

Epost: kaare.svebak alfakrøll gmail.com